

resources for countering this threat. Moreover, the implementation of securitization may provide opportunities for the state to apply emergency measures in a particular field of governance. These emergency measures include the revision and redistribution of responsibilities (contributions of all stakeholders: the state, society and business) under emergency situations. However, this revision is hard to be conducted, and despite necessity of more pragmatic requirements for business and society politicians both government and opposition trend to make populist decisions that was shown in the case of Chernobyl accident consequences overcoming.

Civil protection issues in Ukraine were politicized by President, Government, political parties, certain politicians, NGOs and activists. It was done mainly in a form of official documents (Decisions of the National Security and Defence Council, National Security Strategy, etc), but also by the process of emergency situation declaration, and political leadership speeches. Since January 2015 Ukrainian government established the State Commission on technogenic and ecological safety and emergencies that was actively used to resolve several urgent problems regarding civil protection (e.g. wildfires in Chernobyl restricted zone).

We also should stress that Ukrainian President on his speech on the UN General Assembly underlined that military action against Ukraine increased environmental and epidemiological threats in the Eastern Ukraine, and he suggested that the UN should make efforts to address environmental issues in the areas of military conflicts. Thus Ukrainian President politicized civil protection issues on the international level.

Key words: national security, civil protection, politicization, securitization

УДК 327

Яшна Н. О.

аспірантка кафедри міжнародних відносин ДНУ ім. О. Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: Nata.dnepr@mail.ru

РОЗВИТОК АРКТИЧНОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. *Стаття присвячена розгляду розвитку Арктичного регіону в умовах сучасних геополітичних трансформацій. Авторка звертає увагу на новий етап розвитку міжнародних відносин в Арктиці, що характеризується комплексом дій багатьох суверенних держав та недержавних суб'єктів по відношенню до даного регіону. Завдяки потеплінню клімату та глобальним процесам у світі, вся міжнародна система управління в Арктиці зазнає змін. Це є результатом тісного геополітичного та економічного зв'язку даного регіону з усім світом. Трансформація сучасної світової системи призводить до необхідності оцінки ефективності взаємодії держав в управлінні та розвитку даного регіону, а також розгляду можливості їх удосконалення.*

Ключові слова: міжнародні відносини, Арктичний регіон, трансформація, глобальні процеси, Арктика, управління, геополітика.

Постановка проблеми. Під впливом кліматичних змін та процесів сучасних геополітичних трансформацій, питання щодо управління Арктикою стає все більш проблематичним. Очевидним є те, що центр геополітики сьогодні змістився на північ, завдяки невирішеності проблем, пов'язаних із розмежуванням територій Арктичного регіону. Загострення боротьби за північ в ХХІ ст. пояснюється також й економічними чинниками. Значення Арктики визначається і її історико-культурною складовою. В Арктиці проживає багатонаціональна корінне населення з особливою культурою, духовністю, які представляють велику цінність для всього людства. І сьогодні в умовах глобалізації ця культура піддається ризику зникнення.

Простежується підвищений інтерес до Арктики з боку міжнародних акторів, які бачать можливість отримувати економічні вигоди завдяки розвитку комерційного судноплавства, видобутку нафти і газу, гірничодобувної промисловості, рибальства і туризму. Результатом цього є зміцнення економічних і геополітичних зв'язків між Арктикою і рештою світу. Але в цьому процесі є й причини наростаючого конфлікту між тими, хто конкурує за контроль над природними багатствами регіону, та іншими,

стурбованими за наслідки зростаючої інтеграції Арктики в глобальну систему, що не відповідає цілям сталого розвитку даного регіону в довгостроковій перспективі.

Розвиток та управління Арктичним регіоном на сьогодні ґрунтується на вдосконаленні нормативно-правової бази, досягненні регіональної стійкості, підвищенні адаптації до арктичних кліматичних умов, збереженні Арктики як зони миру, зміцненні політичних механізмів, посиленні її значущості і зміцненні ролі та інтересів жителів Арктики в глобальному масштабі. Однак, дане управління тягне за собою необхідність оцінити ефективність роботи існуючих систем, а також розглянути можливість їх удосконалення в умовах сучасних геополітичних трансформацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Посилення процесів геополітичних трансформацій та переформатування світового простору – це все більш помітна і закономірна тенденція сучасності. У результаті глобального потепління, зростання цін на енергоресурси і стрімкого технічного прогресу в їх видобутку, в останні десятиліття стрімко зростає світовий інтерес до освоєння Арктики. Економічний потенціал Арктики, по-новому актуалізує питання відносно формування нової системи відносин в даному регіоні. У контексті масштабної геополітичної реорганізації, Арктика концентрує всередині себе елемент особливої геополітичної значущості. З цієї точки зору роль Арктики на міжнародній арені зростає та має неабиякий вплив на формування політик держав в цьому регіоні.

В останні час з новою силою розгорілися дебати щодо вельми актуальної проблеми – розділу арктичних територій. На сьогоднішній день основними претендентами на них є п'ять держав (Росія, Канада, США, Данія, Норвегія). Більше того, про свої претензії заявляють ще три полярні держави, які безпосередньо не мають океанічних кордонів – Ісландія, Швеція і Фінляндія. Про готовність освоювати арктичні простори заявили ще понад двадцять держав, включаючи Китай, Японію та Південну Корею.

У контексті сучасних геополітичних трансформацій у світі велика увага приділяється саме Арктичному регіону. Процес активного танення арктичних льодів, викликаний, згідно з однією із теорій, світовим глобальним потеплінням, а також розвиток сучасних технологій з видобутку корисних копалин та судноплавства, відкривають додаткові можливості в питанні експлуатації арктичних територій. Тому всі вище зазначені чинники значно актуалізують дану тематику.

Серед політичних оглядачів та фахівців з даного питання слід відзначити О. М. Таміцького – російського науковця, автора 21 наукової роботи, присвячених Арктиці. Він зазначає, що на сьогодні геополітичний центр світу змістився до Арктики. Арктичний бум подарував XXI ст. епітет «ери», або «епохи Арктики». Це пояснюється всезростаючим інтересом країн до арктичного регіону як до екосистеми, що впливає на глобальні зміни клімату на планеті, а також як комори природних ресурсів [7, с. 52].

Велику увагу Арктиці, як новому регіону світової політики приділили професора Російського інституту стратегічних досліджень В. Н. Конишев та А. А. Сергунін. У своїх спільних роботах науковці розглядали Арктику як об'єкт геополітичних інтересів багатьох країн світу. Вони стверджують, що завдяки геополітичним трансформаціям та нерозв'язанням проблем пов'язаних із розмежуванням територій, які відбуваються зараз, в майбутньому можливі як багатосторонні, так і двохсторонні коаліції на міжнародному рівні. Так, Фінляндія і Швеція, які не мають прямого виходу до Північного Льодовитого океану, вважають, що політика арктичних держав, які прагнуть «поділити» регіон між собою, є недалекоглядною і дестабілізує ситуацію в регіоні. Ці країни розглядають ресурси Арктики як надбання всього людства, і тому освоєння її природних багатств повинно проходити у рамках максимально широкого міжнародного співробітництва. Всі хто бажають і мають для цього технічні та фінансові можливості повинні мати доступ до експлуатації ресурсів цього регіону

(зрозуміло, в рамках міжнародно-правових домовленостей) [3, с. 43].

Роль Арктики в нових геополітичних умовах розглядав також видатний російський науковець В. Н. Половінкін. Він відзначає, що центр геополітики сьогодні змістився на північ нашої планети. І для цього є всі підстави. Адже всі проблеми Арктики в даний час пов'язані з неврегульованістю кордонів. Дотепер світова спільнота не визнає історично сформованих кордонів. В Арктичному регіоні зосереджено все: корисні копалини, прісна вода, транспортні шляхи. Там формується клімат, не тільки природний, а й політичний [6].

З огляду на все вище зазначене, слід наголосити на тому, що зараз в Арктиці відбувається досить активний процес сучасних геополітичних трансформацій. Неможливо дати точний прогноз як швидко і яким шляхом буде розвиватися дана ситуація. Однак є всі підстави вважати, що сьогодні Арктика знаходиться на вершині вододілу або, як наголошують вчені, в процесі прикордонної зміни стану. Тому перед світовою спільнотою постає глобальне питання відносно того, чи зможе існуюча система управління даним регіоном одночасно вирішувати основні проблеми і використовувати переваги від змін, що відбуваються, забезпечуючи стале використання природних ресурсів, піклуючись при цьому про добробут корінних народів і постійно проживаючого населення, і про захист навколишнього середовища Арктики.

На сьогоднішній день поряд зі змінами та політичними трансформаціями в усьому світі, є потреба у визначенні або створенні нових механізмів управління Арктикою, задля створення нових шляхів розвитку даного регіону, а саме його стійкого розвитку, екологічної безпеки та рівноправ'я з іншими міжнародними акторами як в найближчому майбутньому, так і в довгостроковій перспективі.

Тому **метою** даної статті є аналіз питань, пов'язаних з нинішньою системою управління в Арктиці, а також висунення пропозицій відносно шляхів розвитку Арктичного регіону в умовах сучасних геополітичних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті глобального потепління в Арктиці, в останні десятиліття стрімко зростає світовий інтерес до освоєння Арктики. Розвиток технологій підземного і глибокого морського буріння сприяє зростанню рентабельності видобутку корисних копалин в Арктиці. Глобальне потепління сприяє й розвитку судноплавства Північного морського шляху, підвищенню його значущості та економічної привабливості як найкоротшого морського шляху між Європою та Азією. Поряд з цим актуалізувалися проблеми експансії багатьох держав в Арктику. Виникають різноманітні виклики та загрози, пов'язані з намаганнями інших держав та інших політичних суб'єктів освоєвати арктичний простір [5, с. 83]. Це сприяє як загостренню територіальних суперечок між арктичними державами, так і спробам провідних неарктичних світових країн закріпитися в Арктиці. Таким чином, з регіону, що мав у роки холодної війни переважно військове значення, Арктика перетворюється на все більш привабливий міжнародний економічний регіон, що має зростаюче енергетичне та транспортне значення [2, с. 146].

Регіон все частіше розглядається в якості величезного потенційного джерела енергоресурсів, транспортного морського коридору Європа-Азія, а також стратегічного військового плацдарму, джерела питної води, зони розвитку різноманітних промислів та області для екстремального туризму. Навколо Арктики переплітаються складні інтереси арктичних країн і провідних неарктичних держав, що претендують на її освоєння, транснаціональних корпорацій, а також організацій, що представляють інтереси корінного населення Арктики. У результаті в Арктиці накопичилося чимало проблем, пов'язаних, насамперед, з екологією, невіршеними територіальними суперечками, а часом й тяжким становищем корінних народів [4, с. 114].

Сьогодні національні інтереси приарктичних держав, які пов'язані з економікою, геополітикою, наукою та екологією в даному регіоні загострилися у зв'язку з про-

гнозами фахівців про те, що до 2040 р. через глобальне потепління значна частина Північного Льодовитого океану буде вільна від льоду і суттєво полегшиться доступ до природних багатств з дна та здешевить перевезення. У відповідь на це вже наприкінці ХХ ст. стали з'являтися один за іншим міжнародні новоутворення та інститути (Міжнародний арктичний науковий комітет (1990), Північний форум (1991), Асоціація циркумполярних університетів (1992), Рада Баренцева/Євро-Арктичного регіону (1993), Арктичний Рада (1996) та ін.), які ставлять своєю метою вирішення питань і проблем екологічного, політичного, соціально-економічного та культурного характеру в Арктичному регіоні. Таким чином, всі приарктичні держави і ключові міжнародні організації демонструють явний інтерес до Арктики, тому вже в найближчому майбутньому ці взаємодії в однаковій мірі призведуть як до зростання міжнародного співробітництва, так і до міждержавного суперництва за геополітичні позиції в даному регіоні [7, с. 53].

На сьогоднішній день Арктика виступає у ролі світового індикатору відносно ефективності управління в даному регіоні, що обумовлено соціально-економічними та геополітичними чинниками – часто пов'язаними з біофізичними процесами, які починають змінювати вигляд Арктики, і що, на думку багатьох вчених, віщує про формування «нової» Арктики. Очікування щодо перспектив різкого зростання судноплавства, видобутку нафти і газу, розвитку гірничодобувної промисловості, рибальства і туризму стали можливим завдяки скороченню і витонченню морського льодового покриву в Арктиці, а також завдяки розробці нових технологій [6].

Зміни в Арктичному вододілі відбуваються на тлі вкрай динамічного розвитку геополітичної обстановки в регіоні. Колись ця територія перебувала під впливом радянсько-американського протистояння та асоціювалась з «холодною війною», сьогодні ж Арктика є регіоном підвищеного інтересу з боку таких впливових політичних гравців, як Китай, Японія та Європейський Союз [1, с. 9].

У пошуку відповідей на нові потреби в управлінні та розвитку Арктичного регіону в епоху геополітичних трансформацій, держави залишаються головними гравцями. Необхідно розуміти, що і багато інших організацій відіграватимуть значну роль в цьому процесі. До них відносяться в тому числі міжурядові організації, організації корінних народів, міжнародні корпорації, екологічні неурядові організації, адміністративно-територіальні одиниці арктичних держав. Тому успіх в досягненні позитивного ефекту в управлінні та розвитку даного регіону напряму залежить від визнання важливої ролі недержавних структур і груп акторів, від можливості визначити для них правильні ніші в цьому процесі, залишаючи при цьому головну роль за державами [3, с. 50].

Для подальшого розвитку Арктичного регіону в умовах сучасних геополітичних трансформацій, необхідним є окреслення можливих шляхів вдосконалення системи управління в Арктиці. Серед них:

- укріплення довіри між основними учасниками даного процесу. Дуже важливо побудувати довірливі відносини, що можна зробити тільки шляхом ведення переговорів і діалогу з вироблення спільних політичних підходів в Арктичному регіоні. Невиконання цієї вимоги зробить регіон вразливим щодо тих, чий кінцеві інтереси мають мало спільного з добробутом Арктики;

- формування нормативно-правової бази. Вдосконалення існуючих правових режимів та створення нових, які займуться питаннями, пов'язаними з передбачуваним розширенням комерційного судноплавства в Арктиці, розробки нових родовищ нафти і газу в арктичних водах, рибальства, гірничодобувної промисловості, туризму, з триваючим викидами забруднюючих речовин безпосередньо в Арктиці;

- розгляд Арктики як зони миру. Послаблення напруги на Крайній Півночі, що впливає з геополітичних тенденцій. Необхідно звести до мінімуму небезпеку ненавмисних військових дій в Арктиці;

- досягнення стійкого розвитку регіону. Важливо зберегти Арктику як батьківщину корінних народів і як придатне місце для проживання інших мешканців Півночі. Завдання полягає в забезпеченні екологічно стійкого розвитку на регіональному рівні. Можливо, Арктиці потрібно дотримуватися свого власного шляху розвитку, а не ставати додатком глобальних процесів, які

привели до серйозних проблем, таких як, наприклад, зміна клімату;

- налагодження дії політичних механізмів. В Арктиці вже існує складний комплекс механізмів управління. Що необхідно – так це стратегія, яка б ґрунтувалася на успіху і характеризувалася б чітким поділом праці, в рамках якого на окремі органи покладено ті функції, які вони здатні виконати з максимальною ефективністю. Частково це відноситься до необхідності зміцнення Арктичної Ради (у тому числі, потенціалу постійних представників) як органу, що формує політику і забезпечує підтримку прийняття рішень, як на національному, так і на міжнародному рівнях [8].

У ситуації, що нині склалася в Арктичному регіоні, саме ці шляхи можуть стати визначальними у подальшому розвитку Арктики. Очевидно, що прийшов час змінити вектор політики міжнародних акторів з традиційного захисту тільки лише власних ресурсних інтересів, що лежать в основі «арктичного питання», до забезпечення вирішення більш глобальних геополітичних проблем в контексті світових процесів глобалізації в цілому.

Висновки. Все вищезазначене дозволяє стверджувати, що Арктика привертає все більшу увагу як основних регіональних гравців, так і всього світу. Тут зосереджені величезні природні багатства, від розумної експлуатації яких залежить майбутнє всього людства. Регіон також має перспективу перетворитися на важливий транспортний коридор світового значення. Разом з тим в Арктиці накопичилося чимало проблем, пов'язаних, насамперед, з екологією, невирішеними територіальними суперечками, часом тяжким становищем корінних народів.

Тому для подальшого розвитку Арктичного регіону в умовах сучасних геополітичних трансформацій усім політичним гравцям необхідно: впроваджувати та вдосконалювати існуючі системи управління в Арктиці; зміцнювати та підтримувати роботу Арктичної Ради; визначити міжнародно-правовий статус Арктики та забезпечити правове регулювання відносин в даному регіоні; створити регулюючі механізми для вирішення нагальних проблем з питань захисту навколишнього середовища регіону та підтримки корінного населення; організувати арктичні форуми або круглі столи для зміцнення довіри і стимулювання політичного діалогу щодо миру та спокою в Арктичному регіоні

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Войтоловский Ф. Г. Нестабильность в мировой системе / Ф. Г. Войтоловский // Международные процессы. – 2009. – Т. 7. – № 19. – С. 4–16.

2. Голдин В. И. Фундаментальные проблемы геополитического сотрудничества и соперничества в Арктике на рубеже XX и XXI веков / В. И. Голдин, А. М. Тамицкий // Клио. – 2012. – № 4. – С. 145-150.

3. Коньшев В. Арктика на перекрестье геополитических интересов / В. Коньшев, А. Сергунин // МЭиМО. 2010. – № 9. – С. 43-53.

4. Коньшев В. Стратегии иностранных государств в Арктике: общее и особенное / В. Коньшев, А. Сергунин // Арктический регион: проблемы международного сотрудничества. - М., 2013. – Т. 1. – С. 112-144.

5. Мартыанов В. С. Переосмысляя Арктику: динамика российских приоритетов / В. С. Мартыанов // Научный ежегодник Института философии и права Уральского отделения Российской академии наук. – 2013. – Т. 13, № 1. – С. 83-96.

6. Половинкин В. Н. Роль Арктики в новых геополитических и геоэкономических условиях [Электронный ресурс] / В. Н. Половинкин // Gas Week. – Режим доступа : <http://gasweek.ru/index.php/1167-rol-arktiki-v-novykh-geopoliticheskikh-i-geoekonomicheskikh-usloviyakh> (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.

7. Тамицкий А. М. Информационное пространство Арктики в условиях современных

геополитических трансформаций / А. М. Тамицкий // Вестник Поморского университета. Серия гуманитарные и социальные науки. – 2011. – №2. – С. 52-58.

8. The Arctic Governance Project. A Sustainable Future for the North. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.arcticgovernance.org/ (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.

REFERENCES:

1. Vojtolovskij F.G. Nestabil'nost' v mirovoj sisteme // Mezhdunarodnye processy. - 2009. - Т. 7. - № 19. - С. 4-16.

2. Goldin V.I., Tamickij A.M. Fundamental'nye problemy geopoliticheskogo sotrudnichestva i sopernichestva v Arktike na rubezhe HH i NHI vekov // Klio. - 2012. - № 4. - С. 145-150.

3. Konyshchikov V., Sergunin A. Arktika na perekrest'e geopoliticheskikh interesov // M'ЕiМО. 2010. - № 9. - С.43-53.

4. Konyshchikov V., Sergunin A. Strategii inostrannykh gosudarstv v Arktike: obshchee i osobennoe // Arkticheskij region: problemy mezhdunarodnogo sotrudnichestva. - М., 2013. - Т. 1. - С. 112-144.

5. Mart'yanov V.S. Pereosmyslyaya Arktiku: dinamika rossijskikh prioritetov // Nauchnyj ezhegodnik Instituta filosofii i prava Ural'skogo otdeleniya Rossijskoj akademii nauk. - 2013. - Т. 13, № 1. - С. 83-96.

6. Polovinkin V.N. Rol' Arktiki v novykh geopoliticheskikh i geo'ekonomicheskikh usloviyakh [Electronic resource] // Gas Week. – Access mode : <http://gasweek.ru/index.php/1167-rol-arktiki-v-novykh-geopoliticheskikh-i-geoekonomicheskikh-usloviyakh> (Accessed 20 July 2015)

7. Tamickij A.M. Informacionnoe prostranstvo Arktiki v usloviyakh sovremennykh geopoliticheskikh transformacij // Vestnik Pomorskogo universiteta. Seriya gumanitarnye i social'nye nauki. – 2011. – №2. – С. 52-58.

8. The Arctic Governance Project. A Sustainable Future for the North [Electronic resource] – Access mode: : www.arcticgovernance.org/ (Accessed 20 July 2015)

Яшная Н. А., аспирантка кафедры международных отношений ДНУ имени Олесь Гончар (Днепропетровск, Украина), E-mail: Nata.dnepr@mail.ru

Развитие Арктического региона в условиях современных геополитических трансформаций

***Аннотация.** Статья посвящена рассмотрению развития Арктического региона в условиях современных геополитических трансформаций. Автор обращает внимание на новый этап развития международных отношений в Арктике, который характеризуется комплексом действий многих суверенных государств и негосударственных субъектов по отношению к данному региону. Благодаря потеплению климата и глобальным процессам в мире, вся международная система управления в Арктике изменяется. Это является результатом тесной геополитической и экономической связи данного региона со всем миром. Трансформация современной мировой системы приводит к необходимости оценки эффективности взаимодействия государств в управлении и развитии данного региона, а также рассмотрения возможности их совершенствования.*

***Ключевые слова:** международные отношения, Арктический регион, трансформация, глобальные процессы, Арктика, управление, геополитика.*

Yashna N., Postgraduate Student at the Department of international relations Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: Nata.dnepr@mail.ru

The development of the Arctic region in conditions of the modern geopolitical transformations

***Abstract.** The Arctic is a region of political interests of the countries. This region will determine the vector of economic and geopolitical development of the planet over the next century. Therefore, it's believed that this century will be the «century of the Arctic». Natural resources and economic potential of the Arctic region plays an important role in the development of the national economy and sustainable development of the regions situated in that zone. Conservation and sustainable development of the Arctic is a necessary condition for its further successful development. The Arctic has a universal global value of its unique nature and a great influence on the planetary environment.*

The article is dedicated to review the development of the Arctic region in the conditions of the modern geopolitical transformations. The author pays attention to a new stage of development of international relations in the Arctic, which is characterized by complex actions of many sovereign states and non-state actors towards to the region. Due to the climate warming and global processes

in the world, the whole international system of governance in the Arctic is changing. This is the result of close geopolitical and economic ties of the region with the world. The transformation of the modern world system makes it necessary to assess the effectiveness of the cooperation among states in the management and development of this region, as well as to consider the possibility of improving them.

Key words: *international relations, the Arctic region, transformation, global processes, Arctic, management, the geopolitics.*

УДК 321.7 (438)

Мінєнкова Н. Є.

кандидат історичних наук, доцент
докторантка Національного університету
«Києво-Могилянська Академія» (Київ, Україна),
E-mail: minyenkova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЛЮСТРАЦІЇ В ПОЛЬЩІ ТА СТАВЛЕННЯ ДО ЦЬОЇ ІДЕЇ ТА ПРАКТИКИ У ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. *Визначено специфіку люстрації в Польщі за допомогою політологічного аналізу основних нормативних актів (закони 1997 р. і 2006 р.) та вивчення громадської думки польського суспільства щодо цього питання. Доведено, що люстрація у Польщі відповідає «моделі історичного розслідування», яка базується на відкритті та оприлюдненні правди про жертви і винуватців, а не на кримінальному покаранні останніх. Проведення люстрації у такий спосіб було обумовлено не тільки переговорним характером демократичного транзиту, але й соціальним запитом із боку польського суспільства, яке прагнуло відновити справедливість, але при цьому не було радикально налаштовано відносно винуватців у зловживаннях та порушеннях прав людини за часів попереднього недемократичного режиму.*

Ключові слова: *люстрація, правосуддя перехідного періоду, громадська думка*

Актуальність теми та стан дослідження проблеми. Чому люстрація у Польщі мала «м'який» формат «морального засудження» і пропанувала покарання тільки у випадку приховування політичними акторами правди про своє минуле за часів існування соціалістичного режиму в країні? Чому люстраційні процедури затягнулись і тривають до сьогодні, а перший закон про люстрацію вдалося прийняти тільки у 1997 році? Пошук відповідей на ці актуальні питання до цього часу викликає гострі дискусії серед науковців, а люстрація залишається певним феноменом до кінця не дослідженим. Слід також зазначити, що проблематика люстрації, завдяки зростаючій популярності в українському публіцистичному дискурсі є певною мірою заміфологізована, а зарубіжний науковий доробок, пріоритетний у цій тематиці, мало відомий в Україні. Отже, суперечливість процесу люстрації, а також триваюча наукова дискусія, щодо важливості, наслідків, специфіки люстраційних процедур в країнах Центрально-Східної Європи під час системної трансформації обумовлюють актуальність цього дослідження.

У сучасній політологічній науці проблема люстрацій в країнах посткомунізму активно досліджується зарубіжними авторами (Р. Девід, Л. Стан, Н. Недельські, Х. Уеш, М. Налєпа, А. Опалінська, П. Гжеляк, Я. Воленський, П. Жачек, Я. Холінський, П. Блажек та ін.). Більшість же статей вітчизняних авторів має публіцистичний характер, разом з тим серед наукових досліджень слід виділити розробки (С. Шевчука, О. Радченко, В. Смородинського, Я. Турчина та ін.).

Головна **мета** цієї статті полягає у визначенні специфіки процесу люстрації в Польщі за допомогою політологічного аналізу базових нормативних документів та вивчення громадської думки польського суспільства з цього питання. Гіпотеза дослідження: порівняти зміст законів «про очищення влади» із ставленням до цього питання (ідеї та практики люстрації) польського суспільства. У статті було викори-